

2e JAARGANG

NUMMER 7

JULI 1966

DAAD

EN

GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

O N R U S T I N A M S T E R D A M

IEDEREEN WEET, dat de onrust, die in de week van 13 tot 18 juni in Amsterdam geheerst heeft, op de avond van maandag 13 juni is begonnen met een protestactie van de ongeorganiseerde bouwvakarbeiders. Met vele honderden, ja meer dan duizend man sterk, waren zij naar het gebouw van het Sint Elizabeths Patronaat in de Marnixstraat gekomen om te protesteren tegen de aftrek van twee procent van hun vakantiegelden, die daar aan bepaalde categorieën zouden worden uitbetaald.

Bij die protestactie zijn de Amsterdamse bouwvakarbeiders, die er aan deelnamen in botsing gekomen met het Amsterdamse politie-apparaat. Bij die botsing is - door welke oorzaak dan ook - de 51-jarige metselaar Jan Weggelaar om het leven gekomen. De woede en de smart om dit plotselinge einde van één hunner kameraden heeft zich de volgende dag ontladen in een stormloop tegen het dagblad "De Telegraaf", dat die morgen de rekening gepresenteerd kreeg van een berichtgeving, welke al jaren lang door de bouwvakkers - en bepaald niet door hen alleen - als nóg arbeidersvijandiger dan van wélk blad ook wordt ervaren.

In die vroege avonduren van maandag 13 juni begon een stuk klassenstrijd, dat zich van ándere klasse-acties van de laatste tijd onderscheidde door een grotere felheid, doch dat in beginsel geen ander beeld vertoonde dan welke proletarische-klasse-worsteling ook. Die strijd duurde tot en met dinsdag 14 juni. Wat daarna geschiedde - in de avonduren van woensdag 15 juni - droeg een gans ander karakter. Het had met de actie der bouwvakarbeiders niets meer te maken, het kon géén stuk klassenstrijd meer worden genoemd. Toen - op woensdagavond - drukten Amsterdamse nozemgroepen hun stempel op de gebeurtenissen. Toch zal niet kunnen worden ontkend, dat wat toen geschiedde ook wel degelijk een sociale achtergrond had, dat de onlustgevoelens, die zich ontladden proletarische onlustgevoelens waren. Zo er alle aanleiding is om tussen het conflict van dinsdag en dat van woensdag duidelijk onderscheid te maken, wie enig begrip aan de dag legt voor de onder de Amsterdamse arbeidersbevolking bestaande haat tegen de politie, die zal zich van de laatste fase van "het oproer" toch niet zonder meer willen distancieren.

Ieder die wat te verliezen had - een "naam" als politicus, een positie in de samenleving, een standpunt als partijleider, de "stralenkrans" van een comitélid - distancieerde zich al eerder van de gebeurtenissen, al van het moment af, dat de bouwvakarbeiders in de morgen van dinsdag 14 juni niet langer de platgetreden paden volgden van het traditionele protest. In die kringen heeft men, datgene wat zich bij 't "Telegraaf"-gebouw afspeelde "ernstig betreurd" of "een rel" genoemd en men heeft - in die kringen - over al hetgeen er in de middag- en avonduren van dinsdag 14 juni volgde slechts met afschuw kunnen spreken.

Men heeft ervan beweerd, dat dinsdagmiddag sprake was van botsingen tussen

de Amsterdamse Provos en de Amsterdamse politie en dat dinsdagavond reeds de nozembenden de plaats hadden ingenomen van de bouwvakarbeiders. Zowel het een als het ander, menen wij, staat op gespannen voet met de werkelijkheid. De zeer duidelijk strikt geweldloze Provo's hebben op een gegeven moment - waarover aanstonds meer - wél hun steun willen geven aan een vreedzaam protest tegen 't politie-optreden, maar zij hebben zich bepaald niet in de gewelddadige strijd geworpen. Wat de gebeurtenissen van dinsdagavond aangaat, zij vormen naar onze mening wel degelijk de climax van een arbeidersverzet en er is geen enkele reden om er zich "vol schaamte" van af te wenden of pogingen te ondernemen om er een vals etiketje op te plakken.

Zeker, sensatie-zoekers zullen ook dinsdagavond wel aan de veldslag tegen de politie hebben deelgenomen en nozems zullen zich ongetwijfeld ook toen wel tussen de strijdenden hebben bevonden. Dat neemt echter volgens ons niet weg, dat de gebeurtenissen van dinsdagavond tot de actie der bouwvakarbeiders in duidelijk verband staan, dat zij er het logische vervolg op vormen en dat men daaraan een k l a s s e - k a r a k t e r niet ontzeggen kan.

Toegegeven, de situatie in Amsterdam was op de avond van dinsdag 14 juni wat gecompliceerder geworden. Niet enkel en alleen de bouwvakarbeiders waren in beweging, maar ook tal van andere arbeiderscategorieën, die met elkaar ongetwijfeld de groep der aanvankelijk in actie gekomenen in aantal verre overtroffen. Wij hechten echter geen geloof aan en zien ook geen enkele grond voor de bewering, dat 's avonds "alle bouwvakarbeiders al lang naar huis waren". Wat zich 's avonds ontlaaide, dat was het totaal van hun opgekropte proletarische gevoelens. Wat anderen in de strijd dreef, dat was al evenzeer een onbehagen, dat karakteristiek is voor het proletarische milieu. Wij ontkennen ten sterkste, dat met het uitspreken van deze waarheid een "smet" zou worden geworpen op de bouwvakarbeiders of op welke groep van arbeiders ook. Zo wij al bepaalde categorieën verwijten maken, dan niet de arbeiders, maar hen, die zich gehaast hebben de arbeiders te verloochenen.

Tot degenen, die deze houding hebben ingenomen behoren in de allereerste plaats de leden van het Amsterdamse Actiecomité voor de Bouwvakken. Eén van die leden is de 54-jarige vlechter Klaas Staphorst, die in een interview tegen een verslaggever van het "Algemeen Dagblad" heeft gezegd: "Wat er gebeurd is keur ik natuurlijk sterk af en wij distancieren ons ervan. Deze rel is nooit onze bedoeling geweest, want het ging ons uitsluitend om een demonstratie tegen de inhouding van ons geld. Trammelant betekent alleen maar schade voor onze actie..." En eerder reeds had dezelfde Klaas Staphorst tegen een radio-reporter gezegd: "De zaak is ons uit de hand gelopen...."

Onze opvatting over de gebeurtenissen is een gans andere dan die van Staphorst, het actie-comité of de categorale organisaties, die zich tegen de aftrek van de twee procent gekant hebben. Zeker, het is volkomen juist, wanneer Staphorst en zijn naaste vrienden zeggen, dat hun "de zaak uit de hand gelopen is". Dat echter, zo toont ons een onafzienbare reeks van klassegevechten van de huidige tijd, overkomt nu eenmaal altijd aan organisaties - hetzij erkende, hetzij niet-erkende - die van boven af het arbeidersoptreden willen regelen op een moment, dat de arbeiders als klasse, als massa of als groep in beweging komen.

Wij behoren bepaald niet tot degenen, die bepaalde aspecten van het optreden der bouwvakarbeiders moreel verwerpelijk achten of die van een gegeven moment af dat optreden menen te moeten veroordelen. Onze opvatting is, dat een dergelijke m o r e l e beoordeling der gebeurtenissen niet slechts volkomen dwaas, maar tevens onvruchtbaar is, wanneer men daarbij de maatstaven hanteert van de burgerlijke moraal.

Waar het om gaat, en wat door geen krant, geen radiospreker en geen televisie-verslaggever is gezegd, is dit: dat de arbeidersklasse nu eenmaal een klasse

is, die krachtens haar positie in de burgerlijke samenleving van vandaag ook bij haar geringste sociale activiteit nu eenmaal met die maatschappij in botsing moet komen; een klasse, die niet in beweging kan geraken zonder dat daarmee onder de verhoudingen van nu een conflict ontstaat met de bestaande orde. En wanneer wij van een conflict met de bestaande orde spreken, dan bedoelen wij niet slechts een conflict met de politie of met welke zogenaamde gezagsdragers dan ook, maar dan bedoelen wij vooral en in de allereerste plaats een conflict met de geschreven en ongeschreven gedragsregels der bestaande samenleving.

Natuurlijk is het, voor wie zich op de basis der bestaande orde stelt, onaanvaardbaar, dat demonstranten op de tramrails gaan zitten, dat het verkeer belemmerd wordt of dat de politie met stenen wordt bekogeld, of de ruiten van welk dagblad dan ook worden ingegooid. Maar wat van dát gezichtspunt uit als "onaanvaardbaar" verschijnt, ziet er, gezien vanuit de positie waarin strijdende arbeiders verkeren, totaal anders uit. Niet voor niets zei een jonge Amsterdamse arbeider, toen hem door een televisie-reporter naar zijn mening daaromtrent gevraagd werd, dat hij het geweld van de bouwvakkers ten opzichte van de politie "volkomen begrijpelijk" achtte. Wij zouden het nog anders willen formuleren. Wij beschouwen dergelijke zaken niet slechts "begrijpelijk", wij beschouwen ze ook, op grond van 'n sociale wetmatigheid als onvermijdelijk. Ziedaar dan het verschil met een man als Klaas Staphorst, wiens ideaal blijkbaar een fatsoenlijke en nette demonstratie is - en bovenal natuurlijk een demonstratie die door zijn tegen de CPN aanleunend actie-comité volkomen in de hand gehouden wordt - maar die daarbij volkomen vergeet dat arbeiders, wanneer ze eenmaal tot handelen zijn overgegaan, er omtrent datgene wat net en fatsoenlijk is ándere denkbeelden op na houden dan ook zij zelve er nog op nahielden eer hun strijd begon.

Over het actie-comité (van onloochenbaar bolsjewistisch signatuur) eerst nog een enkel woord. De "Nieuwe Rotterdamsche Courant" - die zo eerlijk en zo objectief is geweest om te erkennen, dat de arbeiders "niet helemaal ten onrechte" bezwaar koesteren tegen de aftrek van die twee procent - heeft geschreven, dat 't "zelf kennelijk geschrokken" was van de loop, die de gebeurtenissen namen. Ter verklaring van dat feit, voegt het Rotterdamse blad er aan toe, dat "communisten niets van anarchie moeten hebben". Voor zover de N.R.C. met die woorden bedoelt, dat CPN-ers alléén maar voorstanders zijn voor 'n arbeidersoptreden, dat van bovenaf en dan in 't bijzonder door henzelf geleid wordt, onderschrijven wij ze. Echter zijn wij bijzonder huiverig voor het woord "anarchie", dat ook nu weer, zoals altijd wanneer een actie het enge keurslijf ener officiële of officieuze leiding doorbreekt, is gevallen, maar waarin wij alleen maar de burgerlijke afkeer proeven van spontaan handelen van onderop.

Als de NRC zegt, gelijk zij gedaan heeft, dat "ook de anarchisten als puntje bij paaltje komt, schrikken van de anarchie", dan is dat niet van waarheid ontbloot. Maar dat komt, omdat anarchisten (wat men daaronder dan ook mag verstaan) net zo goed als de leden van 't actiecomité of zelfs ook zogenaamd revolutionaire partijen, i d e a l i s t e n zijn, die zich van "arbeidersoptreden" nu eenmaal voorstellingen maken die geenszins beantwoorden aan de werkelijkheid, een werkelijkheid overigens, die achteraf, als de strijd voorbij is, de in actie geweest zijnde arbeiders evenzeer verbaast als welke brave burgerman men maar wil. Het optreden van de arbeiders wordt niet bepaald door de een of andere idee of de een of andere opvatting omtrent het gezag (zoals bijvoorbeeld bij de Provo's). Wat bij het handelen van arbeiders de doorslag geeft, dat zijn de noodwendigheden hunner actie zelf. Maar juist daarom is dat optreden met de rekenliniaal der burgerlijke wijsheden of het burgerlijk wetboek niet te meten.

Over de verhouding tussen de arbeiders en de Provo's nog een enkel woord. Wat op de avond van maandag 13 juni voor iedereen, die ogen had om te zien, van stonde af aan duidelijk was, dat was het enorme verschil tussen een "happening" van het provotariaat en de klassenstrijd van het proletariaat. De demonstrerende

en protesterende arbeiders wierpen, dat is niemand ontgaan, een heel wat groter gewicht in de schaal dan de Provo's ooit zullen kunnen doen. En hebben de Provo's in het jongste verleden hun afkeer van klassenstrijd niet onder stoelen of banken gestoken, de Amsterdamse bouwvakkers maakten er al dadelijk géén geheim van, dat zij van de hulp van Provo-zijde niet gediend waren en dat er tussen Provo-optreden en arbeidersstrijd een hemelsbreed verschil bestaat.

De demonstrerende bouwvakkers hebben de Provo's - bij wijze van spreken - van het Jonas Daniël Meijerplein geveegd. En voor de tv heeft het Amsterdamse Provo-raadslid Bernard de Vries niet alleen erkend, dát er tussen Provo en de arbeiders een klove gaapte, hij heeft óók gezegd, dat de Provo's de redelijkheid van de houding der bouwvakkers niet ontkennen konden. Hij bevestigde daarmee hetgeen wij in een der vorige nummers van "Daad en Gedachte" over Provo hebben beweerd. In de juniweek waarover wij hier spreken is duidelijker dan ooit tevoren gebleken, dat de Provo's in een conflictsituatie tot de Amsterdamse politie staan, de arbeiders daarentegen in een conflictsituatie tot de bestaande maatschappij. Dat is een verschil, dat enorm moet worden genoemd.

WIJ ZEIDEN hierboven: de botsing tussen de strijdende bouwvakkers en de verdedigers der bestaande orde moge heftiger geweest zijn dan in lange tijd van arbeidersacties in dit land gezegd kon worden, in wezen vertoonde het conflict alle kenmerken die ieder klasseconflict in de moderne tijd vertoont. Dat geldt niet alleen voor het verloop, het geldt ook voor de directe aanleiding. Een tegenstelling tussen ongeorganiseerden en georganiseerden voor wat betreft de wijze van behandeling is het, die de bouwvakkers in beweging heeft gebracht. En zoals altoos was de tegenstelling tussen de arbeiders en de bonden onmiskenbaar. De bonden zeggen wij nadrukkelijk. Van een tegenstelling tussen wél en niet georganiseerde arbeiders is nauwelijks sprake. Uiteraard zijn het in dit geval de ongeorganiseerden, die in hun loonzakje getroffen werden, de strijd begonnen. Maar toen het politiegeweld een slachtoffer had geëist - en zó is het, ook al is dan misschien de klap die hij heeft opgelopen niet de directe doodsoorzaak van Jan Weggelaar geweest - toen hebben georganiseerden en óngeorganiseerden gezamenlijk het werk neergelegd. En wij hebben ook uit de mond van een georganiseerde opgetekend, dat de actie der niet-georganiseerde makkers "volkomen begrijpelijk" was.

Zeker - de tv-kijkers weten het - er zijn óók georganiseerde arbeiders geweest, die klakkeloos hun bonden hebben nagepraat, dat al die ongeorganiseerden volkomen terecht van een deeltje van hun vakantiegeld beroofd werden, omdat het parasieten zouden zijn, die nu maar eens gedwongen óók een offer moesten brengen. Maar dergelijke kletspraatjes over de ongeorganiseerden vernam men niet, toen de ongeorganiseerden, samen met georganiseerden doch regelrecht tegen de bedoelingen der organisaties in, de "wilde" acties begonnen, die tenslotte tot de z.g. loonexplosie van de herfst van 1963 hebben geleid. Wij hebben het vroeger al eens betoogd en wij herhalen het nu met klem: niet de ongeorganiseerden parasiteren op de bonden, maar omgekeerd de bonden parasiteren op de ongeorganiseerden. De laatsten immers brengen in hun "wilde" acties offers, die de nimmer of bijna nimmer actie voerende bonden niet bereid zijn op te brengen.

Wij hebben georganiseerden gesproken, die ons de vraag stelden, die ook de Parool-verslaggever Aad van der Mijl gesteld heeft, de vraag namelijk, waarom men met stenen naar de politie moest gooien, een vraag, waaraan zij met wie wij spraken een ándere vraag toevoegden, de vraag namelijk of dan een politie-agent "ook niet een mens was."

Wij aarzelen niet te beweren, dat wij die vraag hóógst merkwaardig vinden. Waarom vraagt men niet waarom op een voor zijn rechten en belangen opkomende arbeider moet worden ingeknuppeld en waarom vraagt men niet of dan een arbeider "ook niet een mens is". Maar die twee vragen staan tegenover elkaar. En ofschoon wij de laatste vraag veel zinvoller achten dan de eerste, het feit op zichzelf bewijst, dat men er met dergelijke vragen betreffende het mens zijn van de een of

de ander in het geheel niet uitkomt. Dat komt, omdat het begrip "mens" zo buitengewoon vaag is. De - nu eenmaal genuanceerde - werkelijkheid is deze, dat de arbeider als arbeider een ánder mens is dan de voor de heersende orde in het geweer komende politiedienaar. Niet met een menselijke beoordeling verkrijgt men inzicht in de gebeurtenissen, maar met een sociale beoordeling, met een klasse-visie.

Hanteert men die, dan komt ook het politie-optreden in een wat ander licht te staan dan in feite in alle commentaren en parlementaire redevoeringen is geschied. Natuurlijk: de politie in Amsterdam staat niet alleen bij de arbeiders, maar ook bij allerlei andere maatschappelijke groeperingen in een kwade reuk. De geest in het korps zeggen óók insiders, is volkomen verkeerd. Dat willen wij niet tegenspreken. Wij vragen alleen: wat bedoelt men als men dat zegt? En gelooft men dat een politiekorps met een "goede geest" niet met strijdende arbeiders in conflict zal komen? Alles wat in kritische bewoordingen over de Amsterdamse politie gezegd wordt moge waar zijn, dat neemt niet weg dat al die kritische woorden enigzins of heel sterk soms het feit verdoezelen, dat de tegenstelling tussen de arbeiders en de bestaande orde (en dus tot de handhavers van die orde) in de natuurlijke loop der dingen ligt. En als de CPN-er Marcus Bakker - net als de burgerlijke radicalen van het slag van Parool-hoofdredacteur Sandberg - in de Kamer op hoge toon het heengaan van de heer Van der Molen eist, gelijk ook de PSP-er Lankhorst heeft gedaan, dan wekken zij daarmee de illusie, dat met een andere Amsterdamse Hoofdcommissaris de klassevrede in de hoofdstad zou zijn verzekerd. Het zou of zal misschien onderscheid maken voor de verhouding tussen de politie en de Provo's, maar uiteindelijk niet voor de verhouding tussen de politie en de strijdende arbeiders.

Maar genoeg over de Provo's en terug naar de strijd van de arbeiders. Over die strijd heeft de reeds eerder door ons geciteerde Klaas Staphorst gezegd: "Wij (bedoeld is het Actiecomité in de bouw! - red. D & G) willen voorkomen, dat er een tegenstelling tussen georganiseerde en ongeorganiseerde bouwvakarbeiders ontstaat." Wij menen, dat er voor een dergelijke opmerking geen enkele aanleiding bestaat. Klaas Staphorst bedoelde er natuurlijk mee, dat het gewelddadig optreden van de ongeorganiseerden de wél-georganiseerden wel eens zou kunnen afschrikken. Waarom eigenlijk? Is gewelddadig verzet dan iets, waarvoor wél-georganiseerden zich te netjes en te goed achten? Ja, zo denken de bestuurders er over. Die menen inderdaad, dat een georganiseerd arbeider alleen maar door het blote feit, dát hij georganiseerd is, opeens ophoudt als arbeider te reageren. En zoveel "wilde" stakingen van vakbondsleden (tegen de wil hunner bestuurders!) kunnen er niet uitbreken, of de bestuurders blijven aan die dwaze mening vasthouden. Maar de werkelijkheid spreekt een andere taal. Ook de werkelijkheid van dit jongste optreden van de bouwvakarbeiders. Klaas Staphorst zou er zich gerust mee kunnen stellen, zo zijn partij-opvattingen daarvoor geen beletsel vormden. Want het jongste conflict heeft laten zien, dat ook de georganiseerden solidair waren met hun makers die niet-georganiseerd zijn. Héél de Amsterdamse bouw is plat gegaan. Vele bouwwerken elders gingen eveneens plat. Er was ook sprake van actie in andere bedrijven. Practisch - en dáárop komt het aan - hebben de georganiseerden zich ten opzichte van de ongeorganiseerden niet gedragen, alsof ze deze als parasieten beschouwde. Het ijverig door de vakbondsbureaucratie verbreide sprookje blijkt in de keiharde praktijk inderdaad een sprookje te zijn.

Er zijn meer sprookjes, die op momenten van felle klassestrijd als deze, ontluisterd worden. Zelfs een burgerlijk journalist als Aad van der Mijn, die voor zijn ogen de klassenstrijd zag woeden rond het "monument van de nationale eenheid" op de Dam, kon niet nalaten over die zogenaamde "nationale eenheid" in wat cynische en sarcastische bewoordingen te spreken.

Wat de algemene karakteristiek der gebeurtenissen betreft, de liberale NRC heeft ze - om uiting te geven aan haar afkeuring natuurlijk - vergeleken met de

uit de geschiedenis bekende beeldenstorm. Het standpunt van de NRC latende voor wat 't is - de burgerlijke afkeer van proletarische strijd - kunnen wij ons met die vergelijking wel verenigen. Want de Beeldenstorm - dat heeft een schrijver als E-rich Kuttner overtuigend aangetoond in zijn boek "Het Hongerjaar" - was de vorm, waarin het verzet van de primitief-proletarische handwerkslieden der zestiende eeuw tegen de heersende klassen en heersende machten als een plotseling opkomend onweer losbarstte. Vandaar juist, dat alle schrijvers en alle intellectuele vertegenwoordigers van latere heersers zich van die Beeldenstorm gedistancieerd hebben. Een "revolutie" zoals Prins Willem van Oranje zich die voorstelde, vooruit, dat viel te accepteren. Een revolutie van de handwerkslieden? Foei, die moest worden afgekeurd, gelijk iedereen zich thans afkeert van de "beeldenstorm" in Amsterdam.

Een verzet, zoals Klaas Staphorst en op de achtergrond misschien (zeker is het niet eens) Paul de Groot, een Lankhorst of een categoriaal bestuurder zich dat voorstellen, dat kan er - als het persé moet - nog mee door. Maar een verzet dat uit de hand loopt, nee, dát moet men in koor en om het hardst veroordelen. Dat echter is niet de houding, noch het standpunt van de groep "Daad en Gedachte".

=====

DE DIKTATUUR VAN HET PROVOTARIAAT.

ONDER bovenstaande titel plaatsten wij in het vorige nummer van "Daad en Gedachte" een stukje aan het adres van de Provo's. Naar aanleiding van dat stukje ontvingen wij van Roel van Duyn een brief, die we hier laten volgen:

Amsterdam, 15 juni.

Beste Redactie,

Zojuist las ik in "D & G" tot mijn stomme verbazing en ergernis dat de een of andere provokateur u een briefkaart met een zeer compromitterende tekst uit mijn naam heeft gezonden. U zult begrijpen hoe ik dit vind: afschuwelijk. Uw commentaar op dit kaartje is begrijpelijk en zou terecht zijn als dit kaartje werkelijk van mijn hand was.

Ik moet u zeggen dat ik integendeel blij was met het artikel van Brendel in "D & G" daar ik inderdaad een discussie op gang wilde brengen. Door allerlei oorzaken heb ik het echter te druk gehad er op te reageren.

Heeft u die briefkaart nog? Is het handschrift nagebootst? In elk geval kunt u uit het feit dat Spartacus en D & G in deze kaart abusievelijk worden vereenzelvigd opmaken dat de kaart niet van mij afkomstig is, daar ik dit onderscheid nauwkeurig weet. Ten bewijze mijn artikel in Provo 7.

Ik zou u willen vragen mij het kaartje toe te sturen. Misschien kan ik er dan achter komen wie het verstuurd heeft. Het moet iemand zijn die mij in diskrediet wil brengen. Verder kunt u ook uit 't feit dat mijn achternaam met een i geschreven is opmaken dat ik het niet zelf geschreven heb. Of is dit misschien een vergissing van Daad en Gedachte?

Om de hele rottige kwestie uit de wereld te helpen vraag ik u ook in het volgende nummer een rektifikatie te plaatsen.

Met vriendelijke groeten,

Roel van Duyn.

Wij menen hiermee aan het verzoek van Roel van Duyn een rectificatie te plaatsen

te hebben voldaan. Tevens hebben wij hem een foto-copie van de bewuste briefkaart doen toekomen.

Het behoeft natuurlijk geen betoog, dat wij na de brief van Roel van Duyn het stukje "De diktatuur van het provotariaat" in het vorige nummer van "D & G" als n i e t geschreven beschouwen.

Redactie "Daad en Gedachte"

=====

D E N O O D L O T T I G E C I R K E L .

DE VAKBEWEGING staat in het middelpunt van de belangstelling en in de branding, dat is duidelijk. Maandenlang al gaat er zowat geen dag voorbij of er verschijnen berichten en beschouwingen over haar in de dagbladpers. De weekbladen wijden kolommen en soms pagina's aan vakbondsvraagstukken. Een bijna onafzienbare stroom van ingezonden stukken in vrijwel alle kranten over de vakbeweging en haar problemen getuigt van een interesse in brede kring, dat andere onderwerpen slechts in veel geringer mate vermogen te wekken.

De oorzaak van dit verschijnsel is niet moeilijk aan te geven: wij leven in een tijd, waarin het bestaan zélf van de vakbeweging op het spel staat. Dat wordt ook openlijk uitgesproken, niet in de laatste plaats door de vakbeweging zelf.

Wanneer wij precies die tijd zijn binnengetreden is moeilijk nauwkeurig aan te geven. Zeker is, dat het begin ervan al héél lang achter ons ligt. De situatie van nu is niet plotseling uit de hemel komen vallen. Zij heeft zich langzamerhand ontwikkeld en die ontwikkeling loopt parallel met een andere, die men kan omschrijven als: de integratie van de vakbeweging in de bestaande samenleving. Wat men daaronder te verstaan heeft is vaak genoeg gezegd: een ingrijpende verandering in de positie van de vakbonden, die eens - als strijdorganisaties van de arbeiders gesticht werden, maar onderdelen, organen van de burgerlijke maatschappij zijn geworden en met die burgerlijke maatschappij volkomen zijn vergroeid.

Dat proces heeft zich in alle landen voorgedaan, maar niet in alle landen op hetzelfde tijdstip, in hetzelfde tempo of in dezelfde vorm. In Groot-Brittannië bijvoorbeeld constateert een auteur als G.D.H. Cole het al in de 90-er jaren van de vorige eeuw; het oudste kapitalistische land ter wereld bijt ook wat dit betreft de spits af. In Nederland staan kapitalisme en vakbeweging dan nog in de kinderschoenen. De oprichting van het N.A.S. dateert van 1893; dertien jaar later eerst ziet het N.V.V. het levenslicht. Maar in tegenstelling tot Engeland, waar de integratieverschijnselen in de vakbewegingswereld na een kleine eeuw pas naar buiten zichtbaar worden, openbaren zij zich in Nederland vrijwel van stonde af aan. De ontwikkeling van kapitalisme en vakbeweging voltrekt zich hier veel en veel sneller dan aan gene zijde van de Noordzee.

Overigens dient men bij dit alles - wil men niet in tegenstrijdigheden verward raken, natuurlijk wél te bedenken, dat de vakbeweging, voor zover zij eens "strijdorganisatie" van de arbeiders mocht heten, slechts zó genoemd kan worden in een zeer bepaalde en zeer beperkte zin: zij streed namelijk slechts voor de belangen der arbeiders binnen het raam der kapitalistische orde. Voor de behartiging van die (beperkte) belangen was zij de aangewezen organisatie; haar karakter onderging wijzigingen in de mate, waarin die bepaalde belangen minder aan de orde waren. Ware het anders, ware bijvoorbeeld de vakbeweging in het verleden de strijdster geweest voor de w e r d e r dan de kapitalistische orde reikende en daarmee in botsing komende belangen der arbeiders, dan ware haar

frontverandering een probleem, dat even moeilijk te begrijpen als te verklaren zou zijn. Zo echter is het niet. De verandering in de positie der vakbonden is een proces, dat zowel in de ontwikkeling der kapitalistische maatschappij, als van de positie der vakbonden daarin van meetaf aan lag besloten.

Voor wat Nederland aangaat kan men het integratieproces van de vakbeweging vergelijken met de aderverkalking bij de mens, die immers ook begint terstond na de geboorte. Verre van een ziektegeval of een degeneratieverschijnsel te zijn, is die aderverkalking een volkomen normaal iets, dat onverbrekkelijk verbonden is met de ontwikkeling van het menselijk lichaam. Om die reden stelde Dirk Schilp dan ook een verkeerde diagnose, toen hij in "Vrij Nederland" van 29 januari j.l. al datgene wat kenmerkend is voor de integratie van de vakbeweging in het gegeven maatschappelijk bestel als een soort "ziekte" of "degeneratie" van de vakbeweging benaderde en het vakbewegingsbeleid dat er mee samenhangt een fout beleid noemde. Niet om "fouten" gaat het, niet om "verraad", zoals ook herhaaldelijk beweerd wordt, maar om de uitkomsten van een maatschappelijk proces, dat zich overigens zo snel niet voltrekken kon of het heeft lang geduurd eer men de symptomen ervan herkende.

Schrijvers, die hetzij uit de arbeidersklasse voortkwamen, hetzij haar maatschappelijke positie tot uitgangspunt namen, hebben, kort na de eerste wereldoorlog al, het verschijnsel het eerst geconstateerd en zijn er - als enigen voorshands - tot aan het einde van de tweede wereldoorlog toe de aandacht op blijven vestigen. Na de tweede wereldoorlog is het hier te lande (in nauwelijks 40 jaar dus) zó duidelijk geworden, dat het - vaak zonder poging tot verklaring - als vanzelfsprekend wordt aanvaard. Men kan er omtrent het midden van de 50-er jaren over lezen bij een historicus van het N.V.V. (drs Fr. de Jong Edz.) en bij een theoreticus van het C.N.V. (dr.W. Albeda). Als hun publicaties het licht zien bestaat er in het buitenland over het ingroeien van de vakbeweging in de burgerlijke maatschappij al een hele literatuur, die met de dag in omvang toeneemt. Ook Nederland heeft daarin sindsdien een aanzienlijke bijdrage geleverd.

Vandaag de dag zijn wij tien jaar verder. Wat toen nog - zij het dan ten onrechte - als een soort van "academisch" vraagstuk kon worden opgevat, is nu een praktisch probleem geworden, dat dagelijks de aandacht van ieder opeist. En dat is héél begrijpelijk.

De vakbeweging immers ziet zich, naarmate zij méér met de burgerlijke maatschappij vergroeid is in een lastiger parket gebracht. Des te breder - en derhalve opvallender - is dan namelijk de kloof tussen datgene wat zij werkelijk is en wat zij voorgeeft te zijn, tussen haar werkelijke functie en de vakbewegingsmythe, waaraan zij des te sterker moet vasthouden naarmate die minder overeenstemt met de realiteit.

Volgens de mythe is de vakbeweging een organisatie, die "de belangen der werknemers" behartigt. Naarmate echter enerzijds de bonden meer met de burgerlijke maatschappij vergroeid raken en anderzijds de belangen der arbeiders meer en meer met de burgerlijke ontwikkeling botsen, klopt dat in voortdurend geringere mate en valt de mythe steeds moeilijker te handhaven. En toch kán de vakbeweging de mythe niet eenvoudig laten vallen, omdat haar f u n c t i e in het moderne kapitalisme, hoezeer met de mythe ook in strijd, die mythe niettemin voorop stelt.

Als de vakbeweging wordt ingeschakeld bij het loonoverleg en bij het loonbeleid, dan geschiedt zulks op grond van de f i c t i e , dat zij "de arbeiders vertegenwoordigt".

"Uit naam van de arbeiders" sluit de vakbeweging cao's af, "uit naam van de arbeiders" richt zij zich tot werkgevers of regering. En wanneer op een gegeven moment de arbeiders in een bedrijf of in een bedrijfstak in verzet komen tegen een cao of tegen bepaalde verhoudingen, waarvoor de vakbeweging mede verantwoordelijkheid draagt, dan zeggen overheid en patroons tot de arbeiders: uw "eigen" verte-

genwoordigers hebben het aldus besloten of "uw eigen vertegenwoordigers zijn er me akkoord gegaan".

De fictie, dat de vakbeweging de arbeiders representeert is niet slechts belangrijk voor de vakbeweging alleen - die daaraan zeggenschap en autoriteit ontleent - zij is belangrijk voor de hele burgerlijke maatschappij, die mede om die reden de ogen sluit voor het onmiskenbare feit, dat bij iedere "wilde" staking het tegendeel aan het licht komt van hetgeen de vakbewegingsmythe verkondigt en van hetgeen de fictie veronderstelt.

Nu is het natuurlijk zo, dat men voor bepaalde feiten, die de vakbewegingsmythe ontmaskeren wel de ogen sluiten kan, maar dat anderzijds de kloof tussen schijn en wezen natuurlijk niet al te groot moet worden. Als er teveel arbeiders buiten de vakbeweging blijven staan of komen te staan, dan, ja dan wordt het natuurlijk bepaald heel moeilijk. Is er een gering percentage ongeorganiseerden dan tast dat de fictie nauwelijks aan. Zij blijft - schijnbaar - een algemene waarheid. Maar wanneer dat percentage ongeorganiseerden een bepaalde grens overschrijdt - 't is natuurlijk moeilijk aan te geven wáár die precies ligt - dan komt opeens, dáárdoor, de hele vakbeweging in een ander licht te staan. Haar - verborgen, althans zo goed mogelijk verborgen - karakter van "burgerlijk instituut" komt opeens in het volle daglicht, doordat het aantal ongeorganiseerden een bepaalde kwantiteit bereikt. Bij die kwantiteit krijgt opeens - óók voor het grote publiek - de vakbeweging z i c h t b a a r een ander karakter. Bij die kwantiteit ziet de vakbeweging zich opeens geconfronteerd met een - publieke - verandering van haar k w a l i t e i t .

Vandaar, dat de vakbeweging al het mogelijke doet om van die grens, waar de kwantiteit in de kwaliteit omslaat, op zo veilig mogelijke afstand te blijven. Maar zie hier nu de noodlottige cirkel waarin zij verkeert: één van de redenen waarom het aantal ongeorganiseerden stijgt is de integratie van de vakbeweging in de burgerlijke samenleving. Naarmate haar taken in die burgerlijke samenleving belangrijker worden stoot zij meer arbeiders af, juist terwijl zij in dezelfde mate behoefte heeft aan een grotere autoriteit en een bredere (leden) basis. Dat is het wat wij bedoelden, toen wij zopas zeiden, dat de bonden des te sterker aan de vakbondsmythe (moeten) vasthouden, naarmate die minder overeenstemt met de werkelijkheid. En vandaar ook bijvoorbeeld, dat wij het niet eens zijn met wat onlangs door het dagblad "Het Parool" werd opgemerkt, namelijk, dat de verhouding tussen georganiseerden en óngeorganiseerden een "randprobleem" van het sociale vraagstuk zou wezen en de houding van de vakbeweging ten opzichte hiervan derhalve "onbegrijpelijk" zou zijn.

Naar onze mening roept het feit van het ingroeien van de vakbeweging in de burgerlijke samenleving enerzijds, het feit dat zij haar taak in de moderne maatschappij toch slechts vervullen kan wanneer de vakbondsmythe wordt gehandhaafd, een spanning op, die voor de vakbeweging een onontkoombare dreiging vormt. Haar wezen brengt met zich mee, dat zij niettemin aan die dreiging toch moet zoeken te ontkomen.. o.a. door voordelen voor georganiseerden te verwerven. Zo bekeken is dat vraagstuk van georganiseerden en ongeorganiseerden geen bijkomstigheid, geen "randprobleem", maar een probleem van de eerste orde.

Hoe staan hier nu de patroons, de ondernemers, tegenover? De president-directeur van Shell-Nederland n.v., mr. J.R.H. van Schaik, heeft in een interview met het "Algemeen Dagblad" gezegd: "De werkgevers kúnnen gewoon niet door de knieën gaan. Als zij de eis van de vakbeweging om georganiseerden te bevoordelen, inwilligen, laten zij gewoon een deel van hun eigen personeel in de kou staan." Dat is duidelijke taal en het is ook taal, die volkomen juist is. De waarheid echter, die door mr. Van Schaik verkondigd werd, was slechts een deel van de waarheid. Want lijnrecht tegenover zijn bewering staat het feit, dat de werkgevers-commissie, die de zaak in studie had, de commissie-Van Hengel, in beginsel met de vakbeweging tot een akkoord gekomen was. Deze tegenstrijdige feiten illustreren

slechts de tegenstrijdigheid van het probleem. Als de vakbeweging niet door de werkgevers gesteund wordt tast de wanverhouding tussen het aantal georganiseerden en het aantal ongeorganiseerden de vakbewegingsmythe aan. Het is overigens 'n belang van de ondernemers dat zulks niet gebeurt, als het voor hen van belang is om de ongeorganiseerden niet "in de kou" te laten staan. Ook de werkgevers bevinden zich in 'n noodlottige cirkel. En daar komt dan nog bij, dat wannéér de werkgevers in dit opzicht de vakbeweging een helpende hand reiken, de vakbewegingsmythe juist daardóór ook weer wordt aangetast. De keuze welke men derhalve heeft is er altijd één tussen de duivel en Beëlzebub.

=====

A N D E R M A N S M E N I N G

In de heupworp.

Onder dit opschrift publiceerde 't "Algemeen Dagblad" het onderstaand commentaar op de inhouding van 2 procent van 't vakantiegeld van de bouwvakarbeiders door de vakbonden:

"De 'erkende" werkgevers- en werknemersorganisaties in de bouwnijverheid hebben 'n zware verantwoordelijkheid op hun schouders genomen. Samen hebben zij 't z.g. probleem-(on)georganiseerden willen opruimen en dat op een voor de werkgevers plezierige wijze: Niet zij moesten bijpassen, maar de ongeorganiseerden waren het kind van de rekening. In een tijd van stijgende prijzen werd hun vakantiepotje ineens twee procent kleiner. Zeer terecht wordt hierover nu het oordeel van de rechter gevraagd.

Hoewel 't grootste deel van Nederland zich duidelijk tegen de rechtstreekse bevoordeling van vakbondsleden heeft uitgesproken zijn de partijen in de bouw toch gezwich: De vakbonden voor hun congressen, die "onderscheid" wensten, de aannemers wegens de vele - geldverslindende - activiteiten, die men voor de boeg heeft: spuurwerk, scholing, vorming, enz.

Ongetwijfeld heeft de vakbeweging na de oorlog bijgedragen tot de opbouw van de Nederlandse economie. Maar om zich hiervoor nu ta laten betalen door de ongeorganiseerden, lijkt ons niet direct slim. Het euvel zwart loon bewijst voor hen immers dat hun werkkracht zonder c.a.o., dus zonder vakbond, schijnbaar ook zeer hoog genoteerd zou staan.

Het mag waar zijn dat de afdelingsbestuurders in de bouw vrije tijd opofferen om ook voor niet-leden vakantiebonnen te verzilveren. Maar deze positie hebben de bonden zelf gewild. Zij zien haar als een van de bindmiddelen tussen leiding en leden, die zij niet graag zouden prijsgeven. Om deze positie nu te gebruiken door de ongeorganiseerden in de heupworp te nemen is elegant noch tactisch. De animo om zich "erkend" te organiseren zal er beslist niet groter op worden.

=====

R E C T I F I C A T I E.

IN een klein stukje over de vakbeweging en korte gedingen, verschenen in het juni-nummer van "Daad en Gedachte" is een storende onjuistheid geslopen. Er staat daar te lezen hoe ontzaglijk weinig het in de praktijk is voorgekomen, dat in het geval van een staking een kort geding is aangespannen. Bij de desbetreffende opsomming is helaas verzuimd het korte geding te vermelden, dat het méést bekend is: het korte geding namelijk tegen de Internationale Transportarbeiders Bond inzake de zogenaamde "goedkope vlaggen", een geding, waarin een arrest gewezen is, dat bekend staat als het Pahonlibco-arrest. Aan het betoog in het bewuste stukje verandert dit verzuim niets. Maar 't bewuste rechtsgeding had op die plaats toch niet onvermeld mogen blijven.

=====

DENKEN ONZE LEZERS NOG EENS AAN EEN

BIJDRAGE VOOR HET JAAR 1966?

H E T S P O O K D E R I N F L A T I E .

IN "HET PAROOL" van 25 april j.l. wordt het laatste jaarverslag besproken van de president van de Nederlandse Bank, dr. Holtrop. Indien ooit is gebleken, dat men niet weet waar men aan toe is in de economie, dan is dat uit de woorden waarmee dr. Holtrop zijn verslag aanvangt. Men luistere:

"De vrees neemt toe, dat de gevolgen van de inflatie de regelmatige voortgang van de welvaartsgroei zouden kunnen bedreigen. Het gesprek over de oorzaken van de prijsinflatie en over de middelen tot haar bestrijding wordt daardoor steeds luider, al heeft dit nog niet tot veel verheldering geleid."

Het is dus nog steeds "Darkness at Noon" in de economie. Men zou zeggen, hoe is dat mogelijk? Wij beschikken toch over een keur van professoren, een sociaal-economische raad en een man van 't vak die er mag wezen, dr. Holtrop..., tenminste, hij hoorde er te wezen, maar nu blijkt, dat hij nergens is.

Als gewoonlijk slaat professor Pen een luchthartige toon aan. Inflatie heet het, hoeft onze economie niet naar de afgrond te sleuren. Omtrent de kennis van zaken aangaande de economie, zegt hij eigenlijk het zelfde als dr. Holtrop.

"Misschien verwacht de lezer", zegt hij, "dat de econoom wel even uit zal leggen hoe het dan eigenlijk is. Maar dat zit niet zo gemakkelijk. Economen kunnen ook niet in het koffiedik kijken."

Letterlijk genomen kunnen zij dat natuurlijk wél, maar met hetzelfde resultaat als de lieden van het vak in deze materie. Toch schijnt prof. Pen die koffiedik-kijkerij wel aardig te vinden, getuige zijn geschrift "Het aardige in de economie", dat hij onlangs de wereld in heeft gestuurd.

Voor een man van de praktijk, die wegens zijn hoge positie als 't ware verantwoordelijk is voor de gang van zaken op financieel-economisch gebied, dr. Holtrop, is er niets aardigs aan, wanneer zich een verschijnsel voordoet, dat door allen die er mee te maken hebben, of zich er voor interesseren, met een wantrouwig oog en niet vrij van bezorgdheid wordt gadeslagen. Men herinnert zich de assignaten uit de Franse revolutie, de uitgifte van ongedekt geld onder Louis Philippe, die een Schot, John Law naar Parijs liet komen om de berooide schatkist te vullen. Hij meende dit te kunnen doen door uitgifte van papiergeld met als dekking: land. Ik denk dat Goethe daaraan gedacht heeft, toen hij Mefistofeles als nar vermomd aan de keizer dezelfde raad laat geven; een raad des duivels.

Maar vooral dringt zich aan de herinnering op de grote inflatie van de midden-europese rijken na de verloren eerste wereldoorlog. De improductieve consumptie van het militarisme (zie de nummers van 3 tot 7 van D & G 1965) had de Mark bij het sluiten van de vrede reeds flink doen kelderen. Daar bovenop kwamen nu de verplichte herstellelingen, vooral aan Frankrijk en afstand van belangrijke industrie-gebieden.

In 1923 werd de Mark nog wel genoteerd, maar practisch was hij buiten de circulatie gekomen. 2530 Miljarden Mark was een Dollar. De staat ontdeed de wet, door leningen die zij aanging te betalen uit een volgende lening. Dit had ook nog het voordeel, dat hij telkens met geld betaalde dat alweer in waarde gedaald was. Bijvoorbeeld: op 1 januari neemt de staat een lening op bij de centrale bank, die zijn kassier is, van een miljard Mark. Terug te betalen op 1 april. Voordat deze datum bereikt is, neemt hij een lening op van twee miljard en betaalt daaruit de eerste lening. Wie niet sterk is moet slim zijn.

Lenen wilde niemand meer, want men kreeg steeds minder terug. Warenhuizen betaalden hun personeel met bonnen, die recht gaven op een zekere hoeveelheid textiel of andere artikelen die nog voorradig waren. De primitieve ruilhandel deed

weer zijn intrede.

Het woord "inflatie" roept dus geen aangename herinneringen bij ons wakker, echter iedere stijging der prijzen inflatie te noemen is toch eigenlijk overdrijving. Slechts ontwaardingen die zodanig zijn dat ze catastrofale ontwrichtingen teweeg brengen in het maatschappelijk leven zou men inflatie noemen. Maar de oorzaak zowel van inflatie als van duurte is dezelfde. We zouden hier met Hegel kunnen zeggen: de kwantiteit slaat om in de kwaliteit, doch in beide gevallen wil het zeggen, dat er meer geld in de samenleving verschijnt dan goederen.

Wat wij heden met de prijzen beleven mag niet de naam van "inflatie" hebben. Inflatie is een noodtoestand, die miljoenen slachtoffers maakt en als de cholera of de pest moet uitrazen. Dat dat niet overdreven is wordt bevestigd door de hierboven aangehaalde "expert" dr. Holtrop en andere "economen", die zoveel zeggen als: we staan machteloos; na ons de zondvloed. Dit is echter voor ons des te meer een reden om het hoofd niet in de schoot te leggen en te proberen er iets meer en iets beters van te zeggen. Onze positie is er gelukkig niet mee gemoeid, noch onze faam, daar beide ons ontbreken.

Men kan tot geen kennis komen, indien men niet uitgaat van de zintuigelijke waarneming. Dit schakelt reeds al diegenen uit, die menen dat men tot kennis kan komen louter door de werkzaamheid der hersenen. Wij gaan daar echter nu niet verder op in, stippen het slechts aan omdat 't niet helpt aanhanger van een theorie te zijn terwijl men al theoretiserende de grondslag van het menselijk denken verliest, hetgeen veelvuldig voorkomt. Laten wij dus zelf ook oppassen. Terug dus tot ons onderwerp: "de inflatie".

Het woord wijst alleen op de hoeveelheden die in het spel zijn. Over het wezen dezer hoeveelheden zegt het ons niets. Daarom vragen wij ons eerst af: wat is geld? Indien ik zo'n biljet, zo'n bankbiljet in mijn hand neem en bekijk dan staat daarop b.v. 25. Draai ik het om dan lees ik 25 gulden. Waarom dat verschil? Het schijnt belangrijk te zijn. Waarom doet men het anders? Wanneer men dat "gulden" nu eens weg liet? Wat zou er dan gebeuren? Er zou niets gebeuren. Het biljet zou geen atoompje van zijn waarde verliezen of winnen. Wat zijn die "25" dan toch? Een ogenblik! Ik kan nog meer kapriolen met dat biljet uithalen. Als we het nu eens vermenigvuldigen, met 1000 b.v. Dan..., ja dan... was er ook nog niets veranderd, mits men natuurlijk alle andere biljetten een zelfde behandeling liet ondergaan. We kunnen ook het getal dat op de biljetten voorkomt delen. Ook dan was er niets aan het handje. Dit zijn allemaal waarheden als een koe. Maar die hebben wij juist nodig om onze redenering op een stevig voetstuk te plaatsen. We willen nog naar een andere waarheid als een koe en die is, dat het bankbiljet "an sich" geen waarde heeft, natuurlijk omdat het geen ding "an sich" is, mochten dergelijke dingen "an sich" al kunnen bestaan.

Het bankbiljet drukt een hoeveelheid uit en ziet daarbij af van de andere lichamelijke eigenschappen der dingen waarmede het in relatie treedt. Het bekomert zich niet om kleur, gewicht of vorm; het geeft alleen uitsluitel omtrent DE WAARDE. Of men al op het biljet zet: 25 gulden, of 25 punten, of 25 eenheden of alleen maar 25, dat verandert niets aan het feit dat 25 eenheden waarde worden uitgedrukt. Of die waarde zich bevindt in diepvrieskippen, ijzeren ledikanten of statenbijbels maakt niet het geringste verschil. Zij zijn in de ruil aan elkaar gelijk, indien zij dezelfde hoeveelheid waarde vertegenwoordigen. Of men meet met een maatstok die zelf grote waarde heeft, dat verandert aan de functie niets. Denken wij b.v. aan een muur, die met een gouden maatstok gemeten wordt, en aan de papieren snippers die hetzelfde doen ten opzichte van de waarde. Wil het meten werkelijk plaats kunnen vinden, dan moet de maatstok over dezelfde eigenschap beschikken als het te meten voorwerp. M.a.w. hij moet lengte hebben want men meet namelijk lengte met lengte, zwaarte met zwaarte, snelheid met snelheid en waarde met waarde, enz. Maar wat is dan de waarde van die papieren snippers? Waar is deze waarde te vinden? Wat geldt voor de lengte en de maatstok, geldt

ook voor de waarde en de waardemeter. De meter moet zélf waarde hebben, of hij al van goud is of van papier.

Dat goud waarde heeft, zal niemand betwisten, maar papier blijkbaar ook. Je kunt voor een papieren bankbiljet evenveel kopen als voor goud, mits dat bankbiljet beschouwd wordt als goud, van een bepaald gewicht natuurlijk. En dat doet men inderdaad. Alleen 't staat niet op de bankbiljetten te lezen. Er zou op hebben moeten staan: - indien de waarde van een bankbiljet van 25 gulden gelijk was aan tien gram goud - tien gram goud. Waarom? Omdat het uiterlijk van onze bankbiljetten de gang van zaken verhuult. Dat verhullen schijnt niet bewust te gebeuren. Talrijk zijn de misslagen die men op dit gebied heeft begaan. Zo mochten de banken die eertijds het recht kregen geld uit te geven, papiergeld, nooit verder gaan dan het goud waarover ze beschikten. Men dacht, dat wanneer dat goud uitgeput zou zijn, de biljetten in waarde zouden dalen. Het goud van de bank raakte echter nooit uitgeput, aangezien men in het algemeen geen voorkeur gaf aan betalingen in goud. Waarom ook? Indien men het verlangde, kon men het krijgen. Dat dat thans niet meer het geval is, heeft geen economische oorzaak. Dus laten wij dit rusten. Er zijn kortelings stemmen opgegaan om deze oude toestand te herstellen. Wij zijn er zeker van dat het mogelijk is en dat het de waarde van het papiergeld niet zou beïnvloeden.

We zijn nu bij het punt aangekomen, waarop wij een antwoord moeten geven op de vraag: Hoe komt het bankbiljet aan zijn waarde? En dan grijp ik naar het voorbeeld van de fiches bij het kaartspel. Hier zien wij ook, dat waardelooze dingen waarde krijgen door de afspraak dat men ze niet "onwettig" zal vermeerderen. Wie dit tersluiks toch doet, pleegt fraude, zowel in de speelzaal als daarbuiten. De fiches ontlene dus hun waarde aan deze bankbiljetten, zij behouden, of stellen deze waarde zeker door het verbod ze na te maken, en het gebod ze aan te nemen voor de aflossing van een schuld. Alles aan de speeltafel dus. Maar op hun beurt zijn de bankbiljetten ook weer zeker gesteld - want "an sich" hebben zij ook geen waarde - door eenzelfde gebod en verbod.

Als in het geval van de fiches wordt hun waarde zeker gesteld op dezelfde manier. Nu ons antwoord op de vraag: Wat is hun waarde, want voordat men zeker gaat stellen moet men eerst weten wat men gaat zekerstellen.

Hiervóór hebben we gezien, dat men de waarde van het geld dacht stabiel te houden, door voor alle papiergeld, dat in omloop werd gebracht, goud achter te houden, en wel voor 100%, zodat wanneer alle bezitters van bankbiljetten hun goud daarvoor opeisten, hieraan kon worden voldaan. Zoals wij weten is deze redenering foutief, omdat mijn bankbiljet niet gewaarborgd is door het goud maar door de productie die ik ervoor kan krijgen. Geld is een vordering op de gemeenschap: goud kan men namelijk niet eten. Wij herinneren er hierbij aan dat het aangenomen moet worden ter voldoening van een schuld; dus, als men iets gekocht heeft.

Onder al de zaken die men kopen kan, bevindt zich ook het goud, als een gewone koopwaar en product van menselijke arbeid. Hierin onderscheidt het zich dus niet van enig andere waar. Het is ook ruilmiddel, waarvoor het in deze samenleving bepaalde lichamelijke eigenschappen moet bezitten. Ruilmiddel kan het niet zijn omdat het geruild kan worden; alle waren kunnen geruild worden, maar zijn dáárom nog geen ruilmiddelen. Het moet te allen tijde ruilbaar zijn. Dit stelt dus voorop duurzaamheid, en deelbaarheid. Deze eigenschappen die weleer uit de aard van de stof voortkwamen, zijn thans door wetsartikelen vastgelegd. Dat is bij goud overbodig, want de drie functies: waar - waardemeter - ruilmiddel, vallen samen in, komen voort uit zijn lichamelijke eigenschappen. Daarom geldt voor goud niet het bekende gebod. Bij de niets-waardige stof, papier, moet de wet de lichamelijke eigenschappen vervangen; men denke weer aan de fiches bij het kaartspel. Het overige metaalgeld dat circuleert, zijn min of meer dure "fiches".

Bij de fiches geldt: dit is zo en zoveel geld. Bij de biljetten geldt: dit is zo en zoveel goud. Bij de fiches door een afspraak; bij de biljetten door de wet. De wet zorgt ervoor, dat de waarde die het biljet vertegenwoordigt, tot een vordering van deze waarde op de gemeenschap wordt.

Zoals wij weten hebben de buitenlandse biljetten een andere naam en een andere waarde, omdat zij een andere hoeveelheid goud vertegenwoordigen.

Hoe het met de "wetenschap" van het geld in zijn buitenlandse betrekkingen staat, tóont één van de vele twisten, die in in "Het Parool" van 11 maart j.l. zag weergegeven. In dit blad laat Drs. Beishuizen prof. Wemelsfelder polemiseren tegen prof. Pen en wel over de vraag, wie de meeste schuld heeft aan de "inflatie". Prof. Pen zegt, dat het in de eerste plaats de loontrekkers zijn, wier lonen vanaf 1958 tot 1965 met 77% zijn gestegen, het prijspeil echter met 23%. Wij betwijfelen of men het loonpeil met het prijspeil vergelijken mag. Loon en prijs zijn geen gelijkwaardige grootheden. Voor loon en productie geldt hetzelfde.

Onze vrienden, de professoren in de economie, liggen ook op een ander gebied van de economie uit elkaar. Dit is waar drs, Beishuizen prof. Wemelsfelder aanhaalt betreffende de inflatie en de buitenlandse handel.

"sommigen", zegt Wemelsfelder, "menen ten onrechte, dat die inflatie-import zo gaat: als in het buitenland de prijzen stijgen, moeten wij duurdere buitenlandse producten kopen, zodat ons prijspeil mee gaat stijgen. In feite gaat het zo: bij stijging van de prijzen in het buitenland neemt onze export toe en loopt de import terug (we gaan meer goedkopere eigen producten kopen) er komt een overschot op de betalingsbalans en een wassende stroom buitenlands geld, die via de Nederlandse Bank in guldens wordt omgezet."

Omtrent "sommigen" moeten wij opmerken, dat bij hen het "Leitmotiv" ontbreekt, DE WINST en wanneer wij daarvan uitgaan moeten wij constateren, dat er twee aan elkaar tegenovergestelde krachten in het spel zijn, die van de importeur en de exporteur. De importeur heeft belang bij lage prijzen in het buitenland en hoge in 't binnenland. De exporteur juist omgekeerd. Importen werken in de richting van een passieve betalingsbalans. Exporteurs in de richting van een actieve betalingsbalans. Grote export wil zeggen, grote vorderingen op het buitenland, grote import grote vorderingen op het binnenland. Toch hebben "sommigen" niet helemaal ongelijk. Tegen de verhoogde buitenlandse prijs zal aan de een of ander nog wel wat verkocht worden. Maar dat is op z'n best een bij-tendens.

Drs. Beishuizen geeft professor W. nog weer het woord. Deze constateer, dat de hoeveelheid importinflatie even moeilijk te schatten is als het aantal erwten in een fles op een fancy fair. De Nederlandse Bank, die daar eens een gooi naar heeft gedaan kwam tot de conclusie, dat 60% van onze inflatie uit het buitenland komt... Dat is heel andere koek dan de nul procent van professor Pen.

Drs. Beishuizen besluit met: "Hoe is dit verschil te verklaren". Daar kan men zich natuurlijk van af maken met de verzuchting die professor Pierson een jaar of 70 geleden slaakte: "Economie, verwarring is uw naam". Volgens ons is dat nog altijd het geval. Maar het gebied der economie is geen neutrale grond. Politieke voorkeur of afkeer spelen hier hun spel. Wereldbeschouwingen zijn er mee gemoeid, klassebelangen komen in het gedrang... Het is geen wonder, dat deze wetenschap nog niet tot algemeen aanvaarde uitkomsten heeft geleid.

=====